ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ
ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΥΡΙΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

ΕΤΟΣ Η΄. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗι 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1918. ΑΡΙΘ. 179

ΟΜΙΛΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΤΗΣ ΙΑ΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

Ποία εἶνε ἡ κλῆσις καὶ ἡ ἀποστολή μας ὡς χριστιανῶν; Νὰ κατοικίσωμεν εἰς τὰς καρδίας μας τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως, νὰ καταστήσωμεν τὴν ἀγάπην του ρίζαν καὶ θεμέλιον τοῦ ὅλου ψυχικοῦ μας βίου καὶ διὰ τῆς θείας χάριτος νὰ ἀνέλθωμεν εἰς ὅσῳ τὸ δυνατὸν ὑψηλότερον βαθμὸν χριστιανικῆς τελειότητος.

Πῶς θὰ στείλωμεν, ἀλλὰ καὶ πῶς θὰ πληροφορηθῶμεν ἡμεῖς αὐτοί, ὅτι εἴμεθα ἄξιοι τῆς τοιαύτης ἡμῶν κλήσεως, ὅτι εὑρισκόμεθα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς τοιαύτης τελειοποιήσεως;

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς παρέχει τὰ γνωρίσματα. Ὀφείλομεν νὰ περιπατῶμεν, ἤτοι νὰ διάγωμεν καὶ νὰ φερώμεθα μετὰ *πάσης ταπεινοφροσύνης*.

Ἡ ταπεινοφροσύνη αὐτη πρέπει νὰ στρέφεται πρῶτον: *πρὸς τὸν Θεόν*, πρὸς τὸν ὁποῖον καθῆκον ἔχομεν νὰ προσερχώμεθα μὲ πλήρης καὶ βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν τῆς ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτήσεώς μας καὶ μὲ ὅλην τὴν συντριβὴν καὶ τὴν κατάνυξιν καὶ τὴν ταπείνωσιν, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλουν τὰ ἐν γνώσει καὶ ἐν ἀγνοίᾳ, τὰ ἐν διανοίᾳ, ἐπιθυμίᾳ, λόγῳ ἢ ἔργῳ ἁμαρτήματά μας. Δεύτερον: *πρὸς τὸν*

πλησίον μας προσέχοντες νὰ μὴ ὑπερηφανευώμεθα ἀπέναντι οἱουδήποτε καὶ τοῦ ἀσημοτάτου τῶν ἀνθρώπων· ἀποφεύγοντες νὰ ἐπαιρώμεθα διὰ τὰ ἐγκόσμια πλεονεκτήματά μας· φυλασσόμενοι ἀπὸ πάσης φυσιώσεως καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ὑπεροχήν μας· παρατηροῦντες μᾶλλον ὅ,τι δύναται νὰ ἐξυψώσῃ διὰ τῆς συνειδήσεώς μας τὰ προτερήματα τῶν ἄλλων· ἀνοίγοντες καλῶς τοὺς ὀφθαλμούς μας, διὰ νὰ παρατηρῶμεν καὶ ἀνακαλύπτωμεν τὰ ἰδικά μας ἐλαττώματα καὶ πιστεύοντες μετὰ εἰλικρινείας ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ κατὰ πολὺ ἠθικῶς καλήτεροί μας καὶ περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς εὐδόκιμοι ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου Κριτοῦ καὶ Παντεπόπτου.

Οὐδὲ ἀρκεῖ μόνον ταπεινοφροσύνη, ἀλλὰ μᾶς ἐπιβάλλεται **πᾶσα** ταπεινοφροσύνη. Πᾶσα δηλαδὴ πλήρης, ἀκεραία, ἐκδηλουμένη εἰς ὅλους μας τὰς πράξεις, τὰς κινήσεις μας, τὰ διαβήματά μας, κατέχουσα ὅλην τὴν καρδίαν μας, πληροῦσα ὁλόκληρον τὸ πνεῦμά μας· προσέτι δὲ καὶ συνεχὴς καὶ ἀδιάλειπτος, διὰ νὰ μᾶς διατηρῇ πάντοτε ἀσφαλεῖς κατὰ τοῦ πειρασμοῦ τῆς ὑπερηφανείας, κατὰ τοῦ ἑωσφορισμοῦ τῆς φυσιώσεως, τῆς ἐπάρσεως καὶ τῆς ἀλαζονείας.

Καὶ ἀπαιτεῖται ὄχι μόνον πᾶσα ταπεινοφροσύνη, ἀλλὰ καὶ πρὸ παντὸς ταπεινοφροσύνη: διότι αὕτη ἀποτελεῖ φύλαγμα καὶ ὀχύρωμα καὶ θεμέλιον πάσης ἄλλης ἀρετῆς καὶ χωρὶς αὐτὴν ὁ πονηρὸς ἢ παρεμποδίζει πᾶσαν ἐργασίαν ἠθικῆς ἐποικοδομῆς ἢ δύναται νὰ εἰσβάλῃ καὶ νὰ καταρρίψῃ ὅλον τὸ πνευματικὸν οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον εἰργάσθη ν᾿ ἀνεγείρῃ ἡ ψυχή.

Χρειάζεται μόνον ταπεινοφροσύνη; Συναπαιτεῖται καὶ πρᾳότης, ἤτοι ψυχικὴ ἀγαθότης καὶ ἐγκράτεια, ἡ ὁποία νὰ ἀπομακρύνῃ ἀφ᾿ ἡμῶν τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργὴν καὶ νὰ μᾶς διατηρῇ συνεχῶς εἰς νηφαλιότητα, εἰς γαλήνην, εἰς εἰρήνην, εἰς ἀγάπην.

Καὶ ἐπειδὴ μία ἀρετὴ φέρει τὴν ἄλλην, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλίζεται διὰ τῆς ἄλλης, ἀπὸ τῆς ψυχῆς, τῆς ἀξίας τῆς κλήσεως αὐτῆς, δὲν δύναται νὰ λείψῃ καὶ ἡ μακροθυμία. Σὲ προσέβαλέ τις πολύ; σὲ προσέβαλεν ὀλίγον; Σὲ προσέβαλεν ἐπανειλημμένως; Πρόσεξε νὰ μὴ ἐρεθισθῇς, νὰ μὴ μνησικακήσῃς, νὰ μὴ ἐκδικηθῇς, ἀνταποδίδων κακὸν εἰς τὸ κακόν. Ἀντὶ τούτου, ἐὰν ὁ θυμὸς ἀποπειρᾶται νὰ σὲ καταλάβῃ, ἐὰν ἡ φλὸξ τῆς ὀργῆς ἐζήτησε νὰ ἀνάψῃ εἰς τὴν ψυχήν σου, σὺ ἀποδίωξε ἐκεῖνον, κατάστειλε ταύτην, καὶ μακροθύμησον.

Ἰδίᾳ τὴν μακροθυμίαν ταύτην ὀφείλομεν νὰ ἐπιδεικνύωμεν εἰς τὴν καθημερινὴν ζωήν μας, ἐντὸς τοῦ οἴκου ἀπέναντι τῶν οἰκείων μας, ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς κονίστρας ἀπέναντι τῶν φίλων καὶ τῶν ἄλλων μετὰ τῶν ὁποίων ἀναστρεφόμεθα. Τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἄνευ μακροθυμίας αἱ ἀφορμαὶ τῶν ἐξάψεων καὶ τῶν φιλονεικιῶν θὰ ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν τοῦ βίου μας διάταξιν καὶ θὰ καθίστατο οὗτος τρομερὰ ἄχαρις καὶ ἀνυπόφορος. Ἄλλως τε, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τὰ παραπτώματά μας πρὸς τοὺς ἄλλους· τὸ καλήτερον δὲ μέσον εἰς τὸ νὰ μᾶς εἶνε οὗτοι μακρόθυμοι ὑπάρχει εἰς τὸ νὰ εἴμεθα πρῶτοι ἡμεῖς τοιοῦτοι πρὸς αὐτούς.

Ἀλλ᾽ ἡ μακροθυμία, διὰ νὰ εἶνε καρποφόρος καὶ ἀξία τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ, δὲν πρέπει νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ συμφεροντολογικοὺς ὑπολογισμούς· ὀφείλει νὰ ὑπαγορεύεται ἀπὸ ἁγνήν, εἰλικρινῆ, ἄδολον καὶ θερμὴν ἀγάπην. Διότι μόνον αὕτη δύναται νὰ εἶνε γενική, πρὸς ὅλους, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἔπταισαν, καὶ νὰ παρέχεται καὶ πρὸς ἐκείνους, τῶν ὁποίων δὲν ἔχομεν καμμίαν συμφεροντολογικὴν ἀνάγκην. Ἀλλὰ καὶ διότι μόνον μία τοιαύτη μακροθυμία, θεληματική, τῆς ἀγάπης δύναται νὰ συζητήσῃ καὶ νὰ ὑποβάλῃ τὸν εὐέξαπτον καὶ τὸν ὀργίλον, μαγγανεύουσα αὐτὸν διὰ τῶν ἠθικῶν θελγήτρων της.

Ἐὰν ὁ οἰκογενειακὸς καὶ ὁ κοινωνικὸς βίος ὑποφέρουν ἀπὸ φιλονεικίας καὶ συγκρούσεις, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὅλοι προτιμοῦν νὰ ἐξάπτωνται νὰ κραυγάζουν καὶ νὰ ὑβρίζουν, δὲν ἀναγνωρίζεται δὲ ὅτι ἀνώτερος εἶνε ἐκεῖνος ὅστις μακροθυμεῖ καὶ ἀνέχεται τὸν ἄλλον ἐν ἀγάπῃ. Μία τοιαύτη ἀνοχή, ὄχι ἐκ περιφρονήσεως, ὄχι ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ᾽ ἐξ αἰσθήματος εὐγενοῦς καὶ ὑψηλῆς στοργῆς, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀποδεικνύει ἀνωτέραν ψυχικὴν συγκρότησιν ἀλλὰ καὶ συντελεῖ θαυμασίως εἰς κατάπαυσιν τῶν ψυχικῶν βρασμῶν καὶ ἀποτελεῖ ἔξοχον παιδαγωγίας μέσον πρὸς τοὺς εὑρισκομένους ἀπέναντι τοῦ σεμνοῦ καὶ εὐαγγελικωτάτου παραδείγματος.

Ὅπου ταπεινοφροσύνη καὶ πρᾳότης πᾶσα, ὅπου μακροθυμία καὶ ἀνοχὴ ἀμοιβαία μετ᾽ ἀγάπης, ἐκεῖ καὶ πνευματικὴ τῶν ψυχῶν ἑνότης καὶ σύνδεσμος αὐτῶν διὰ τῆς κατὰ Χριστὸν εἰρήνης. Εἶνε τοῦτο εὐτύχημα διὰ τὰ ἄτομα διὰ τὰ ὁποῖα ὁ τοιοῦτος βίος θ᾽ ἀποτέλει τὸ γλυκύτερον εὐτύχημα; Ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ εἰς μίαν τοιαύτην ἑνότητα καὶ τοιοῦτον σύνδεσμον θὰ εὕρισκε τὴν ἐκ-

πλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς της καὶ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὡραιοτέρου ἰδανικοῦ της. Περιττὸν δὲ νὰ λεχθῇ τὶ θὰ ἐκέρδιζεν ἡ κοινωνία ἐὰν δὲ μέλη της ἐνέπνεεν ἡ εἰλικρινὴς μετριοφροσύνη, ἡ πραότης καὶ ἡ μακροθυμία καὶ ἡ ἀμοιβαία ἐν ἀγάπῃ ἀνοχή.

Ἂς καλλιεργήσωμεν λοιπὸν ὅσῳ περισσότερον δυνάμεθα τὰς χριστιανικὰς ἀντιλήψεις, τὰ χριστιανικὰ αἰσθήματα, τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς. Αὗται ἀποτελοῦν τὸ καλήτερον στήριγμα καὶ τὸν ἀποτελεσματικώτερον σύμμαχον τοῦ ἐξωραϊσμοῦ, τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς ἐξυψώσεως τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου βίου.

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΙΩΓΜΟΝ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝΤΕΣ

Γ'.

Ἐπίσης ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἐφέσου Πολυκράτους πρὸς τὸν Ρώμης Βίκτορα γνωρίζεται «ὁ Θρασέας ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς ἀπὸ Εὐμενείας, ὃς ἐν Σμύρνῃ κεκοίμηται», καὶ ὁ Σάγαρις, ἐπίσκοπος καὶ μάρτυς, «ὃς ἐν Λαοδικείᾳ κεκοίμηται [1])».

Καὶ ἐνῷ οὕτω ἀνηλεῶς ἐκτυπῶντο οἱ ἀρχηγοὶ τῶν νεοφύτων ἐκκλησιῶν, ταὐτοχρόνως πλεῖστοι τῶν χριστιανῶν εἰς πικρὰν ἐξορίαν ἐξωθοῦντο, ἐν ᾗ παντοιοτρόπως κακουχούμενοι ἐν βαρυτάτοις ἔργοις κατέστρεφον τὸν βίον. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ «ἐν μετάλλοις» ἀδελφοί, περὶ ὧν ποιεῖται λόγον ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ Κορίνθου Διονυσίου πρὸς τὸν Ρώμης Σωτῆρα, καὶ οἵτινες προφανῶς εἶχον ἐξορισθῇ κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦτον [2]), οὗ τὴν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπέκτασιν καὶ τὴν μορφὴν ἣν αὐτόθι ἔλαβε, γνωρίζουσιν ἡμῖν ἀποσπάσματα τῆς ἀπολογίας τοῦ Σάρδεων Μελίτωνος, τῆς ἐν ἔτει 170 ἐπιδοθείσης πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐθνικὸς ὄχλος τὴν ἀφορμὴν ἔχων ἐκ τῶν κατὰ τῶν χριστιανῶν διαταγμάτων, ἀδεῶς προέβαινεν εἰς ληστείας καὶ διαρπαγὰς τῶν ὑπαρχόντων αὐ-

[1]) Εὐσεβίου, Ἐκκλησιαστ. ἱστορ. V. 24, 4 καὶ 5.
[2]) Αὐτόθι, IV, 23, 10.

τῶν, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Μελίτων μετὰ πολλῆς ἀγανακτήσεως διαμαρτυρόμενος ἐπικαλεῖται τοῦ αὐτοκράτορος τὴν δικαιοσύνην [1].

Τοιαῦτά τινα ἐκ τῶν διασωζομένων ἐπισήμων πληροφοριῶν γνωρίζομεν περὶ τῶν μαρτυρησάντων κατὰ τὸν ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου καθ' ἅπαν τὸ ρωμαϊκὸν κράτος ἐπεκταθέντα διωγμόν, καθ' ὃν οἱ Χριστιανοὶ «κεφαλοτομούμενοι καὶ σταυρούμενοι, καὶ θηρίοις παραβαλλόμενοι, καὶ δεσμοῖς καὶ πυρὶ καὶ πάσαις ταῖς ἄλλαις βασάνοις [2]» οὐ μόνον δὲν ἀφίσταντο τῆς ὁμολογίας, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπὶ μᾶλλον ἐνέμενον στερροὶ καὶ ἀσάλευτοι ἐν ταύτῃ. Τοῦτο δ' ἐπιμαρτυροῦσα καὶ ἡ πρὸς Διόγνητον ἐπιστολή, ὁ ἀδάμας οὗτος τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας, καὶ παρουσιάζουσα τὰς τάξεις τῶν χριστιανῶν πληθυνομένας καὶ αὐξανομένας κατὰ λόγον ἀντίστροφον τῶν ἐπινοουμένων βασάνων καὶ τῆς ἐξασκουμένης βίας, λέγει· «(οὐχ ὁρᾷς) παραβαλλομένους θηρίοις, ἵνα ἀρνήσωνται τὸν Κύριον, καὶ μὴ νικωμένους; Οὐχ ὁρᾷς, ὅσῳ πλείονες κολάζονται, τοσούτῳ πλεονάζοντας ἄλλους; [3]»

***

Ἀλλ' ἐνῷ τοιαύτην θύελλαν ἐπήγειρεν ὁ διωγμὸς κατὰ τῶν χριστιανῶν, ἐπιστολή τις ἀπευθυνομένη δῆθεν ὑπὸ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν σύγκλητον περὶ τὰ τέλη τοῦ β' αἰῶνος, παρουσιάζει τοῦτον ὡς μεταστραφέντα ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἕνεκα δύο θαυμάτων διασωσάντων τοὺς εἰς Γερμανίαν ἐκστρατεύσαντας Ρωμαίους, ὀφειλομένων δὲ εἰς τὰς προσευχὰς τῶν ἐν τῷ στρατεύματι χριστιανῶν.

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀποδέχεται μὲν ὡς γνησίαν ὁ Τερτυλλιανός [4], προφανῶς ἀπατηθείς, ποιεῖται δὲ περὶ αὐτῆς λόγον καὶ ὁ Εὐ-

---

[1]) Αὐτ. IV, 23, 5: «διώκεται τὸ τῶν θεοσεβῶν γένος, καινοῖς ἐλαυνόμενον δόγμασι κατὰ τὴν Ἀσίαν· οἱ γὰρ ἀναιδεῖς συκοφάνται καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐρασταί, τὴν ἐκ τῶν διαταγμάτων ἔχοντες ἀφορμήν, φανερῶς ληστεύουσι νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν διαρπάζοντες τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας».

[2]) Ἰουστίνου, πρὸς Τρύφωνα ἰουδαῖον διάλογος, 110. [3]) P. G. τ. 2, σ. 1177·

[4]) Tertulliani, apolog. 5.—Ad Scapulam, 4: «Marcus quoque Aurelius in germanica expeditione, Christianorum militum orationibus ad Deum factis, imbes in siti illa impetravit». Ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος Freppel ὀρθῶς παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Τερτυλλιανὸς «à force de vouloir démontrer que les mauvais princes seuls avaient persécuté, il fini par acceuillir avectrop de facilité des bruits mal fondés et des pièces douteuses». (E. Freppel, Tertullien, τ. II, σ. 122. Paris 1864).

σέβιος[1]). Ἀλλ' αἱ συνθῆκαι ὑφ' ἃς διετέλουν οἱ χριστιανοὶ δὲν δύνανται νὰ δικαιώσωσι τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου ὁ διωγμὸς τοιαύτην ἔντασιν ἔλαβεν ὥστε ὁ Renan δικαίως ἔγραψεν· «La recrudescence de persécution se remarque surtout depuis 176.... Dans trois ou quatre ans, elle atteindra le plus haut degré du fureur qu'elle ait connu avant Dèce[2])». Ἡ τοιαύτη στάσις τοῦ φιλοσόφου αὐτοκράτορος ἀπέναντι τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶνε εὐεξήγητος ἐάν τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐθνικῆς θρησκείας καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς. Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ κράτει ἡ θρησκεία οὕτω στενῶς συνεδέετο πρὸς τὴν πολιτείαν, ὥστε σχεδὸν ἀπερροφᾶτο ὑπὸ ταύτης, ἐξ ἧς πάντα τὰ εἰς τὴν μορφὴν καὶ τοὺς τύπους τῆς θρησκείας ἀφορῶντα ἀπέρρεον. Ὁ πολιτικὸς οὗτος χαρακτὴρ τῆς ἐθνικῆς θρησκείας δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀνεχθῇ ἄλλην θρησκείαν θεμελιουμένην ἐπὶ παγκοσμίων ἀρχῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀμέσως καὶ ἐμμέσως πολεμίων τῶν ἀντιλήψεων τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, θεωροῦντος τὴν θρησκείαν ὡς πολιτικὴν διάταξιν ἐξυπηρετικὴν τῶν συμφερόντων αὐτοῦ. Τὸ πνεῦμα τῆς ρωμαϊκῆς νομοθεσίας ὡς πρὸς τὰς ἄλλας θρησκείας συγκεφαλαιῶν ὁ Κικέρων λέγει, ὅτι «οὐδενὶ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃ θεοὺς ἰδιαιτέρους καὶ νὰ λατρεύῃ θεοὺς ξένους ἢ νέους μὴ καθιερωθέντας ὑπὸ τῆς πολιτείας[3])». Πλατύτερον δ' ἐκτιθέμενος τὴν θρησκευτικοπολιτικὴν ταύτην ἀρχὴν ὁ Μαικήνας ἐν λόγῳ τινι ἀποτεινομένῳ πρὸς τὸν Αὔγουστον λέγει· «Ὥστε εἴπερ ἀθάνατος ὄντως ἐπιθυμεῖς γενέσθαι, ταῦτά τε οὕτω πράττε καὶ προσέτι τὸ μὲν θεῖον πάντη πάντως αὐτός τε σέβου, κατὰ τὰ πάτρια καὶ τοὺς ἄλλους τιμᾶν ἀνάγκαζε· τοὺς δὲ δὴ ξενίζοντάς τι περὶ αὐτὸ καὶ μίσει καὶ κόλαζε, μὴ μόνων τῶν θεῶν ἕνεκα, ὧν καταφρονήσας οὐδ' ἄλλου ἄν τινος προτιμήσειεν, ἀλλ' ὅτι καινά τινα δαιμόνια οἱ τοιοῦτοι ἀντεισφέροντες, πολλοὺς ἀναπείθουσιν ἀλλοτριονομεῖν. Κἀκ τούτου καὶ συνωμοσίαι καὶ συστάσεις ἑταιρεῖαί τε γίγνονται ὅπερ ἥκιστα μοναρχίᾳ συμφέρει[4])». Συνδυάζοντες δὲ ταῦτα πρός τ

---

[1]) Εὐσεβίου, Ἐκκλ. ἱστορ. V, 5.

[2]) E. Renan, Marc-Aurèle, σ. 279. [3]) Ciceronis, de legib. XI, 8.

[4]) Δίωνος Κασσίου, Ρωμ. Ἱστορ. LIII, 56.

τὰ ὑπὸ τοῦ νομοδιδασκάλου Ἰουλίου Παύλου λεγόμενα περὶ τῶν εἰσαγόντων νέας θρησκείας [1]), καὶ καθόλου πρὸς τὴν συγκρότησιν τὴν κοινωνικὴν καὶ τὴν πολιτειακὴν τῶν Ρωμαίων, εὐκόλως δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν στάσιν τοῦ τε Μάρκου Αὐρηλίου καὶ οἱουδήποτε ἄλλου ρωμαίου αὐτοκράτορος ἐπιδιώκοντος τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἀρχαιοπρεποῦς ρωμαϊκοῦ πνεύματος, ἐξ οὗ ἐξήρτων τὸ μεγαλεῖον τοῦ κράτους.

Πρόδηλον δ' ἐντεῦθεν ὅτι καὶ ὁ Μάρκος Αὐρήλιος ἐθυσίασεν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ συμφέροντος τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας τὰς φιλοσοφικάς του σκέψεις, καταδιώξας ἀπηνῶς τὸν διασαλεύοντα τὰ θεμέλια τοῦ κράτους χριστιανισμόν. Ὅσῳ δὲ μείζων ἦτο ὁ ὑπὲρ τῶν πατρίων ζῆλος, τοσούτῳ σφοδρότερος διενηργεῖτο καὶ ὁ διωγμός. Τοὐναντίον, οἱ ἀδιαφόρως πρὸς τὰ πάτρια ἔχοντες αὐτοκράτορες, ὑπεράνω δὲ παντὸς συμφέροντος τοῦ κράτους τιθέμενοι μόνας τὰς ἀπολαύσεις αὐτῶν, σχεδὸν οὐδόλως ἐφρόντιζον περὶ ζητημάτων θρησκευτικῆς φύσεως. Τοιοῦτος ἦτο ὁ τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου διάδοχος Κόμμοδος, ἐφ' οὗ ἡ αἱματόφυρτος χριστιανικὴ ἐκκλησία εἶδε τὴν μανίαν τοῦ διωγμοῦ μικρὸν κοπάζουσαν.

II. — ΟΙ ΕΠΙ ΚΟΜΜΟΔΟΥ ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝΤΕΣ.

Ὁ ἐπὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ θρόνου καθίσας οὐτιδανὸς αὐτοκράτωρ Κόμμοδος (180-192) ἐλάχιστα περὶ θρησκειῶν φροντίζων, μόνα δὲ σπουδαῖα καὶ ἔξοχα ἔργα τοῦ βίου αὐτοῦ θεωρῶν τοὺς ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ μονομαχικοὺς ἀγῶνας δὲν κατεδίωξε μὲν τοὺς χριστιανούς, ἐτήρησε δ' ὅμως ἐν ἰσχύϊ τὸ κατὰ τῶν χριστιανῶν διάταγμα τοῦ Τραϊανοῦ. Τοῦτο ἐπέτυχε παρὰ τοῦ Κομμόδου ἡ εὐνοουμένη αὐτοῦ Μαρκία, ἣν ὁ Ἱππόλυτος, εἴτε ὡς προσήλυτον εἴτε ὡς χριστιανήν, ἀποκαλεῖ «φιλόθεον [2])», καὶ ἥτις «ἱστορεῖται πολλά τε ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν σπουδάσαι καὶ πολλὰ αὐτοὺς εὐηργετηκέναι, ἅτε καὶ παρὰ τῷ Κομμόδῳ πᾶν δυναμένη [3])».

---

[1]) Iulius Paulus, tit. XXI.

[2]) Ἱππολύτου, φιλοσοφούμενα, IX, 12.

[3]) Δίων. Κασσίου, Ρωμ. ἱστ. LXXII, 4.

ΜΙΚΡΑ ΑΡΘΡΑ

Ἐνθυμοῦ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ.

«Τί εἰσιν οἱ λίθοι οὗτοι ὑμῖν;»
(Ἰησ. Ναυῆ δ'. 6).

Οἱ λίθοι οὗτοι εἶχον τὴν ἱστορίαν των καὶ ἰδοὺ αὕτη·

Θείᾳ βοηθείᾳ, οἱ Ἰσραηλῖται εἶχον διέλθει ἀβρόχοις ποσὶ τὸν Ἰορδάνην ποταμόν. Ἵνα δὲ ἐνθυμῶνται τὴν ἀξιοθαύμαστον ταύτην διάβασιν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ, διατάσσει, ὅπως δώδεκα ἄνδρες φέρωσιν ἐκ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ δώδεκα λίθους καὶ στήσωσιν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Ἰορδάνου ὡς μνημεῖον αἰώνιον.

Ἐγνώριζε καλῶς τὸν ἄνθρωπον, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ! Ἐγνώριζεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἐπιλήσμων, καὶ ἰδίᾳ ἐπιλήσμων τῶν εὐεργετημάτων, τὰ ὁποῖα λαμβάνει, εἴτε ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ, εἴτε ἐκ τῆς χειρὸς τῶν ἀνθρώπων. Ἕνεκα τούτου ἐστήθησαν οἱ λίθοι οὗτοι, ἵνα λέγωσι καθ' ἡμέραν εἰς τὸν διαβάτην: «Ἐνθυμοῦ».

Διατί καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ μὴ σημειώνωμεν, ὡς διὰ λευκοῦ λίθου ὅλας τὰς ἀπολυτρώσεις μας;

Πόσας φορὰς καὶ σὺ ἐπίσης διῆλθες, θείᾳ προνοίᾳ, τὸν ποταμὸν χωρὶς νὰ κατακλυσθῇς ὑπὸ τῶν ὑδάτων, καὶ τοῦτο, διότι ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἢ ἑνὸς φίλου τοποθετημένου ἐκεῖ ὑπ' Αὐτοῦ, σὲ ἐβοήθησε, σὲ ἐβάστασεν; Ἀναπόλησον: Ἐνθυμεῖσαι πειρασμόν τινα, τὸν ὁποῖον ἀπέφυγες;... ἡ πτῶσις θὰ εἶχε διὰ σὲ συνεπείας ὀλεθρίας! Ἐνθυμεῖσαι σοβαράν τινα ἀσθένειαν;... ὁ θάνατός σου θὰ ἄφινε τοὺς ἰδικούς σου εἰς παντελῆ ἐρήμωσιν.

Ἐνθυμοῦ τὴν φορὰν ταύτην πάσας τὰς εὐεργεσίας τὰς κοσμικὰς καὶ πνευματικάς, τὰς ὁποίας δὲν ἔπαυσε νὰ σοὶ ἐπιδαψιλεύῃ ὁ Οὐράνιος Πατήρ σου. Ἐνθυμοῦ, ἰδίᾳ, τὴν ὑπερβάλλουσαν πᾶσαν ἄλλην εὐεργεσίαν, τὴν ἐκδήλωσιν δηλονότι τῆς ἀγάπης Αὐτοῦ, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Ἐνθυμοῦ, τοῦτο, ὄχι μόνον διὰ τῆς μνήμης, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς καρδίας. Ἂς ἐκδηλοῦται δὲ ἡ εὐγνωμοσύνη σου διὰ λόγων, δι' ἔργων, τὰ ὁποῖα θὰ δείξωσιν, ὅτι γινώσκεις νὰ ἐνθυμῆσαι τὰ δοθέντα σοι εὐεργετήματα.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ) **Ε. Α. Κ.**

ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἐκκλησιαστικά.

Ἱερὰ Σύνοδος. — *Συνεδρία 27ης Ὀκ-ωβρίου.* — Ἀνεγνώσθη ἀντίγραφον ἐγγρά-οου τοῦ «Παγκοσμίου ἐν Ἀμερικῇ Συ-εδρίου περὶ πίστεως καὶ τάξεως κλπ.», ιαβιβασθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Συνεδρία τῆς 29ης Ὀκτωβρίου.—Ἀνε-νώσθη ἔγγραφον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν διαβιβάζοντος αἴτησιν ῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἀδελφῶν Νικοδήμου, αρακαλούντων ὅπως ἀγορασθῇ καὶ τοπο-ετηθῇ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν κειμηλίων ὸ φιλοτεχνηθὲν ὑπ᾽ αὐτῶν τέμπλον.

— Ἀπεφασίσθη ὅπως οἱ εἰς δραχμὰς .494,70 ἀνερχόμενοι τόκοι τοῦ κληρο-οτήματος τοῦ ἀοιδίμου Ἰωάννου Παπαϊω-ννου διὰ τὰς σημερινὰς περιστάσεις δια-εμηθῶσιν ὡς ἑξῆς: α) ὑπὲρ τῶν θυμάτων ῆν Ἀνατολ. Μακεδονίας δρχ. 1000. β) ὰ τὴν κάλτσαν τοῦ στρατιώτου δρχ. 500. εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν δρχ. 500. διὰ τὴν τέλεσιν λειτουργιῶν δρχ. 200, αὶ ἄλλα μικρότερα ποσὰ εἰς διαφόρους ιλανθρωπικοὺς σκοπούς.

— Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 31 Ὀκτ. ἀνεγνώσθη τηλεγράφημα τοῦ Παν. Μητροπ. Νευροκοπίου ἀγγέλλοντος, ὅτι τρωθεὶς τῆς ἀφορήτου αἰχμαλωσίας ῶν Βουλγάρων εὑρίσκεται ἐν Σέρραις. Ἡ Ι. Σ. συνεχάρη τῷ λυτρωθέντι ἱεράρχῃ ὶ τῇ διασώσει αὐτοῦ.

— Ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐνεκρίθη πρό-σις τοῦ Σεβ. Ἐπισκόπου Χαλκίδος περὶ ύγχωνεύσεως τῆς ἱερᾶς Μονῆς Καρυῶν ὸς τὴν τῶν Λευκῶν καὶ τῆς ἱερᾶς Μο-ς Μάντζαρη πρὸς τὴν τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ Παν. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Ἀγγλίᾳ. — Κατὰ τηλεγραφήματα ἐκ ονδίνου, τῇ 13 ἱσταμένου ἐτελέσθη ἐπι-μότατα ἐν τῷ Καθεδρικῷ ναῷ τοῦ ἁγ. αύλου δέησις ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τοῦ Ἀνατολικοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Παν. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν συμπαραστατουμένου ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ Μητροπολίτης ὡμίλησε πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα ἐν ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἵνα καταστῇ καταληπτὸς ὑπὸ τῶν παρευρισκομένων Ἄγγλων θεολόγων κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν.

Ὁ ἀγγλικὸς τύπος τονίζει ὡς ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὸν τῆς σημασίας, τῆς ὑπὸ τοῦ ἀγγλικοῦ ἱερατείου ἀποδιδομένης εἰς τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μητροπολίτου, τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἄγγλος Πρωθιεράρχης Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρυ ἀπέστειλεν εἰς τὸν σταθμὸν ἀντιπρόσωπόν του ὅπως ὑποδεχθῇ αὐτὸν καὶ εὐχηθῇ αὐτῷ τὸ «ὡς εὖ παρέστη». Πρὸς τιμὴν τοῦ Μητροπολίτου ὁ Πριμᾶτος Ἀγγλίας παρέθηκεν ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπείῳ Λάμπεθ-Πάλας γεῦμα, μεθ᾽ ὃ ἐπηκολούθησε διάλεξις μεταξὺ τῶν ἱεραχῶν περὶ θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων ἄκρως ἐνδιαφέρουσα. Ταύτης μετέσχε καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης. Κατὰ τὴν κοινολογίαν ταύτην οἱ Ἄγγλοι ἱεράρχαι ἐπανειλημμένως ἐτόνισαν ὅτι «κατ᾽ ἀδιάσειστον αὐτῶν πεποίθησιν, ἡ Ἁγία Σοφία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ἀρχαῖος οὗτος καθεδρικὸς ναὸς τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου, θὰ ἐπιστραφῇ εἰς τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον, οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ ἐν ΚΠόλει ἐγκαθιδρυθησόμενον πολιτικὸν καθεστώς».

Τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ ὁ Παν. Μη-Μητροπολίτης ἐπεσκέψατο ἐπισήμως τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης, ὑφ᾽ οὗ καὶ ἀνεκηρύχθη Ἐπίτιμος-Διδάκτωρ τῆς Θεολογίας. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς πρωτοφανοῦς ταύτης τιμῆς εἰς Ἕλληνα Ἱεράρχην ἐτηλε-

γραφήθησαν ὡς ἑξῆς ἐκ Λονδίνου πρὸς τὴν «Ἑστίαν»:

«Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν ἀκολουθίας ἐπεσκέφθη τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης, γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῶν Πρυτανικῶν Ἀρχῶν τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου καὶ ὁλοκλήρου τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τοῦ περιπύστου Πανεπιστημίου μὲ ὅλον τὸν εὐγενῆ ἐνθουσιασμὸν τὸν ὁποῖον ἐμπνέει ἡ διανοητικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ αἱ ὑπέροχοι παραδόσεις τοῦ ἐγκεφάλου τούτου τῆς Μεγ. Βρεττανίας. Αἱ ἀποδοθεῖσαι εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τιμαὶ ὑπῆρξαν μοναδικαί, ἀντανακλῶσαι ὅλην τὴν φιλοφροσύνην καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον αἱ πνευματικαὶ τάξεις ἐν Ἀγγλίᾳ αἰσθάνονται διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἀρχῶν καὶ ὁλοκλήρου τοῦ Σώματος τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἐπεσκέφθη ὅλα τὰ Κολλέγια καὶ τὰς Βιβλιοθήκας τοῦ Πανεπιστημίου, γενόμενος παντοῦ δεκτὸς μετ' ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην ἐπίσκεψιν τοῦ Μητροπολίτου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, παρετέθη εἰς τὴν Α. Σεβασμιότητα τιμητικὸν γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθισαν αἱ Πρυτανικαὶ ἀρχαὶ καὶ οἱ καθηγηταὶ ὅλων τῶν σχολῶν. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ γεύματος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἠγέρθησαν χαρακτηριστικαὶ προπόσεις, ἐπηκολούθησε θεολογικὴ καὶ πολιτικὴ συζήτησις, τῆς ὁποίας μετέσχεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης ἐκθέσας τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὅπως συσφίγξῃ τὰς μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀδελφικὰς σχέσεις της, ἐνδιατρίψας δὲ κυρίως ἐπὶ τῶν ζητημάτων τοῦ συγχρόνου Ἑλληνισμοῦ καὶ τονίσας τὴν ἀνάγκην τῆς πολιτικῆς ἑνότητος τῆς φυλῆς καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ὑπὸ ζυγὸν δουλευόντων εἰσέτι τμημάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τὸ σοφὸν ἀκροατήριον τοῦ Μητροπολίτου παρηκολούθησε μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας τοὺς λόγους του, τοὺς ὁποίους ἔκρινε μετὰ τῆς μεγαλειτέρας εὐμενείας. Ὡρισμένοι μάλιστα καθηγηταὶ ἐζήτησαν καὶ περαιτέρω λεπτομερείας, ἐπιθυμοῦντες προφανῶς νὰ συμπληρώσουν τὰς ἐπὶ τοῦ ὅλου Ἑλληνικοῦ ζητήματος γνώσεις των.

Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐπισκέψεως ἐγένετο εἰς τὸν Μητροπολίτην ἡ ἐπίσημος ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἐπίδοσις τοῦ ἀπονεμηθέντος εἰς τὴν Α. Σεβασμιότητα τιμητικοῦ διπλώματος Διδάκτορος τῆς Θεολογίας. Ἡ τελετὴ ἦτο μεγαλοπρεπεστάτη, λαμπρυνθεῖσα διὰ τῆς παρουσίας ὅλων τῶν Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πλήθους ἐκλεκτοῦ κόσμου.

Κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ διπλώματος, λαβὼν τὸν λόγον ὁ ἀντιπρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Αἰδ. H. E. Blakiston, ἐξῆρε τὸ ἐπιτελεσθὲν ὑπὸ τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος ἀνορθωτικὸν ἔργον ἐν τῇ ἐξεπηρετήσει τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, τονίσας ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ καταστῇ καὶ πάλιν μεγάλη καὶ ἔνδοξος ὡς ἦτο καὶ πάλαι.

Ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλαι ἀκαδημαϊκαὶ διαλέξεις καὶ ἐπισκέψεις τοῦ Μητροπολίτου καὶ τελεταί, τὸ ἀποτέλεσμα δὲ ὅλων τούτων εἶνε ὅτι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης καὶ ἡ ὑπ' αὐτὸν Ἀποστολὴ ἔχει ἀποκομίσει τὰς καλλιτέρας ἐντυπώσεις περὶ τῶν ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος συναισθημάτων τῶν ἀνωτάτων ἐν Ἀγγλίᾳ διανοητικῶν τάξεων».

Ἐκκλησία Κων/πόλεως. — Κατὰ πληροφορίας ἐκ Κων/πόλεως, μεγάλην αἴσθησιν ἐνεποίησαν παρά τε τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ τοῖς συμμαχικοῖς κύκλοις τὰ συνεχῆ τελευταῖα ἄρθρα τοῦ ὀργάνου τῶν Πατριαρχείων Κων/πόλεως «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» ὑπὸ τὸν τίτλον «Ζητοῦμεν ἐπανόρθωσιν τοῦ ἀδικήματος τῆς 29 Μαΐου τοῦ 1453».

— Κατηρτίσθη ἐν Κων/πόλει μεγάλη Ἐπιτροπὴ ἀντιπροσωπεύουσα σύμπαντα τὸν ἀλύτρωτον Ἑλληνισμὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐπιτροπεία τοῦ Ἔθνους», ἥτις ὑπέβαλε τῷ Ἄγγλῳ Ναυάρχῳ μακρὸν ὑπόμνημα περὶ τῶν δικαίων τοῦ δούλου Ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν νομίμων πόθων αὐτοῦ. Ὑπόμνημα παρόμοιον ἐπέδωκε τῷ αὐτῷ καὶ ἄλλη Ἐπιτροπὴ ἀντιπροσωπεύουσα τὸν ἑλληνισμὸν τοῦ Πόντου.

— Εἰς ἅπαντας τοὺς ἀξιωματικοὺς τῆς ἐν Κων/πόλει μοίρας τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἐπετράπη ἡ ἐπίσκεψις τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

— Ἀποφάσει τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Κων/πόλεως ἀνηρτήθη ἐν τῇ μετόπῃ τῆς γνωστῆς κεκλεισμένης Πύλης τῶν Πατριαρχείων ἡ εἰκὼν τοῦ ἀπὸ τοῦ γείσου αὐτῆς ἀπαγχονισθέντος Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄.

— Κατὰ νεωτέρας εἰδήσεις, ὁ μὲν Παν. Μητροπολίτης Σμύρνης κ. Χρυσόστομος παραμένων ἔτι ἐν Κων/πόλει δὲν ἐπανῆλθεν εἰς Σμύρνην, ὁ δὲ Παν. Μητροπολ. Κυδωνιῶν ἀφέθη ἐλεύθερος ἐν Σμύρνῃ μετὰ μαρτυρικὰς περιπετείας.

— Ἐτηλεγραφήθη ἐκ ΚΠόλεως ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Τουρκικῆς Γερουσίας Ἀχμὲτ Ριζᾶ ἀνεκοίνωσε τῷ Καπουκεχαγιᾷ τῶν Πατριαρχείων, ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνησυχοῦσι συνεπείᾳ τῶν διαδόσεων περὶ προσεχοῦς καταλήψεως τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, παρακαλέσας δ' ὅπως ληφθῶσι μέτρα περὶ καταπαύσεως τῶν διαδόσεων τούτων, καθησύχασε τὰ Πατριαρχεῖα καὶ τὸ ὀρθόδοξον στοιχεῖον ὡς πρὸς τὴν στάσιν τῶν Τούρκων πρὸς κατευνασμὸν τοῦ ἀμοιβαίου ἐρεθισμοῦ.

— Ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ ἐκλογῇ Πατριάρχου ΚΠόλεως τὸ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἀρχιερατικὸν Συμβούλιον ἐρωτηθὲν ὑπὸ δημοσιογράφων ἂν αὕτη γενήσεται καὶ ὑπὸ τὰς νῦν συνθήκας κατὰ τὰς μέχρι τοῦ νῦν ἰσχυούσας διατάξεις τῶν Ἐθνικῶν Κανονισμῶν, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Οἱ Ἐθνικοὶ Κανονισμοὶ καθορίζουν τὰς σχέσεις τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ὑποδούλου ἐν Κων/πόλει Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἀπολυταρχικῶς διακυβερνῶντα τὰς τύχας τῶν ἐν Τουρκίᾳ Χριστιανικῶν Ἐθνοτήτων Κατακτητήν. Διὰ τοῦ θριάμβου ὅμως τῶν Συμμαχικῶν ὅπλων κατηργήθη ἡ Τουρκικὴ ἀπολυταρχία καὶ ἐπεβραβεύθη εἰς τὸ τέως ὑπόδουλον Ἑλληνικὸν ἔθνος πρὸς τῇ ἐθνικῇ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ του ἐλευθερία. Ἐντεῦθεν καταπίπτουσιν ἀφ' ἑαυτῶν οἱ ἰσχύοντες μέχρι τοῦδε Ἐθνικοὶ Κανονισμοί, διὰ τὴν ἐκλογὴν δὲ τοῦ Πατριάρχου, προσώπου δηλονότι ἀντιπροσωπεύοντος τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπέναντι τῆς ἱδρυθησομένης ἐλευθέρας Πολιτείας, ἀπαιτοῦνται νέοι Ἐθνικοὶ Κανονισμοί.

«Ἐνδείκνυται ὅθεν ἀναβολὴ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης, ὁπότε αὐτοδικαίως θὰ συμμετάσχῃ τῆς ἐκλογῆς καὶ ἡ Ἱεραρχία τῶν Νέων Χωρῶν, διατελοῦσα κανονικῶς ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ἀποτελοῦσα τὸ ἥμισυ τῶν ἱεραρχῶν αὐτοῦ. Ἡ τοιαύτη συμμετοχὴ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Νέας Ἑλλάδος θέλει ἀναμφιβόλως ἐπιδράσει εὐεργετικώτατα ἐπὶ τὴν βελτίωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν μας πραγμάτων».

Περὶ τὸν πόλεμον.

— Ἐπὶ τῇ ἑορτασθείσῃ παρ' ἡμῖν τῇ παρελθούσῃ ἑβδομάδι ἀμερικανικῇ ἡμέρᾳ προσευχῶν καὶ δεήσεων τὰ ἡμέτερα Πανεπιστήμια ἀπηύθυναν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Βορειοαμερικανικῆς Συμπολιτείας κ. Οὐΐλσων τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

«Τὰ Πανεπιστήμια τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῆς Πολιτείας τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁμοθυμου

τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἑορτάζουσι τὴν ἐπέτειον τοῦ κοσμοϊστορικοῦ γεγονότος, ὅπερ κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς κραταιᾶς Συμπολιτείας, ἧς ἐνδόξως ἡγεῖσθε, κραδαίνει τὰς καρδίας τῶν τέκνων αὐτῆς. Ἀλησμόνητος ἡ μνήμη τῶν ταπεινῶν ἀθλοφόρων προσκυνητῶν, οἵτινες, ὁρμώμενοι ἀπὸ τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης ἐθεμελίωσαν ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Κυρίου ὑψιτενὲς διὰ τῶν αἰώνων τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Νέου Κόσμου. Τὰ ἡμέτερα Πανεπιστήμια, συμβάλλοντα, ὡς αὐτοῖς προσήκει, πρὸς ἔξαρσιν ἐθνικῆς πανηγύρεως, εἰς ἣν προσδίδει αἴγλην πανεθνοῦς ἐπισημότητος ὁ πρόσφατος θρίαμβος ἐν τῷ κοινῷ ἀγῶνι, ἐν ᾧ ἠθλήσατε, τῶν νικητῶν Συμμάχων ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας καὶ τοῦ Δικαίου, χαιρετίζουν ἐν τῷ προσώπῳ Ὑμῶν τὸ μεγάθυμον Ἀμερικανὸν Ἔθνος καὶ μιᾷ φωνῇ διαβιβάζουν πρὸς Ὑμᾶς τε καὶ τὰ σοφὰ τῆς Συμπολιτείας Πανεπιστήμια συγχαρητήρια ἀπὸ βάθους καρδίας, εὐχὰς δὲ ἀνατείνουσιν ὅπως ὁ Ὕψιστος διαφυλάττῃ ἐσαεὶ ἀλωβήτους τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἀνθρωπότητος».

Ὁ Πρύτανις **Γ. Γαζέπης.**

—Κατ' εἰδήσεις ἐκ Σμύρνης, ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς Ἀρμενίους ΚΠόλεως, ζητήσαντας παρ' αὐτῆς τὸν Πατριάρχην αὐτῶν, ὅτι ἡ ἀνεύρεσις αὐτοῦ δὲν κατωρθώθη, μεθ' ὃ οἱ Ἀρμένιοι ἀπετάθησαν πρὸς τὸν στρατηγὸν Οὐΐλσων.

—Τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἰσραηλιτῶν ἀπεφάσισε νὰ συγκροτήσῃ ἐν Φιλαδελφείᾳ Συνδιάσκεψιν, ἐν ᾗ θ' ἀντιπροσωπευθῶσιν ὑπερδιακόσιαι πόλεις τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἥτις θὰ συζητήσῃ τὸ ζήτημα τῆς ἀναβιώσεως τῆς Ἰσραηλιτικῆς ἐθνότητος ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως ἴσων δικαιωμάτων διὰ τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὁμοφύλους.

—Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις παρεκάλεσε τὸν Γενικὸν Εἰσαγγελέα νὰ παραπέμψῃ τὸ ζήτημα τῆς εὐθύνης διὰ τὴν παραβίασιν τῆς οὐδετερότητος τοῦ Βελγίου καὶ τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου εἰς τοὺς κορυφαίους δικαστικοὺς ἄνδρας τῆς Ἀγγλίας, οἵτινες καὶ κατέληξαν ἤδη εἰς τὸ πόρισμα, ὅτι ὁ Κάϊζερ εἶνε ὄντως ἔνοχος ποινικοῦ κολασίμου ἐγκλήματος, διὰ τὸ ὁποῖον δέον νὰ δώσῃ δίκην.

Πολεμικὸν Ἡμερολόγιον: 14, τὸ Συμβούλιον τῶν Ἐργατῶν καὶ Στρατιωτῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀνέλαβε τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν καὶ τὸν ἔλεγχον ὁλοκλήρου τῆς χώρας. Συνετελέσθη ἡ εἰς τοὺς Συμμάχους παράδοσις τῶν γερμ. ὑποβρυχίων. Κατ' ἀνακοίνωσιν Ἀρμενίου, πρώην ἀξιωματικοῦ τοῦ τουρκικοῦ ναυτικοῦ, οἱ μέχρι τοῦ 1916 σφαγέντες ἐν Τουρκίᾳ Ἀρμένιοι ἀνήρχοντο εἰς 1.056.550, Ἐσχηματίσθη Κυβέρνησις τοῦ Κράτους τῆς Χετζάζης, περιλαμβάνοντος τὰ ἀπὸ τοῦ Ἄδεν μέχρι τοῦ Τίγρητος ἐδάφη. Ἀγγέλλεται καταρτισμὸς Κυβερνήσεων τῶν ἀνεξαρτήτων Κρατῶν Παλαιστίνης καὶ Συρίας. Οἱ Σύμμαχοι εἰσῆλθον εἰς τὸ γερμανικὸν ἔδαφος.—15, ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀφίκετο ἐπισήμως εἰς Παρισίους. Οἱ Σύμμαχοι κατέλαβον τὸ Βατούμ.—16, οἱ Σύμμαχοι εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τῆς Σεβαστουπόλεως. Ἀντικατεστάθη ὁ ἐν Σόφιᾳ Ἀμερικανὸς Πρεσβευτὴς ὡς προβὰς εἰς φιλοβουλγαρικὰς δηλώσεις. Οἱ Σύμμαχοι ἀπῄτησαν τὴν ἐκκένωσιν τοῦ νομοῦ Ἀδάνων, τῆς χερσονήσου Καλλιπόλεως καὶ τῆς Κιλικίας. Διακοπὴ σχέσεων μεταξὺ Βαναρίας καὶ Βερολίνου.—17, Ἐπίσημος ὑποδοχὴ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ἐν Παρισίοις. —18, ἡ τουρκικὴ Γερουσία ἀπεφάσισε τὴν παραπομπὴν τῶν πρώην τουρκικῶν Κυβερνήσεων εἰς εἰδικὸν δικαστήριον, τῶν δ' Ἐμβὲρ Πασᾶ καὶ Τζεμὰλ Πασᾶ εἰς τὸ Στρατοδικεῖον.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἀπαγόρευσις τῆς μονομαχίας.— *Μετ' ἐξαιρετικῆς εὐχαριστήσεως ἀνέγνωμεν τὴν εἴδησιν, ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἡτοίμασε πρὸς ὑποβολὴν τῇ Βουλῇ νομοσχέδιον σπουδαιότατον, δι' οὗ ἀπαγορεύεται σχεδὸν ἀπολύτως ἡ μονομαχία, ἐπιβάλλονται δὲ βαρύταται ποιναὶ εἰς τοὺς παραβάτας τοῦ νόμου. Ἐπ' ἴσης αὐστηραὶ ποιναὶ ἀπειλοῦνται δι' αὐτοῦ κατὰ παντὸς μετέχοντος καθ' οἱονδήποτε τρόπον τῆς μονομαχίας. Καὶ ὡς αἰτιολογία μὲν φέρεται ἐν τῷ δικαιολογητικῷ τοῦ νομοσχεδίου σοβαρότατοι λόγοι ἐσωτερικῆς τάξεως, πρὸς πρόληψιν δῆλον ὅτι ἐνδεχομένων μονομαχιῶν μεταξὺ πολιτῶν καὶ στρατιωτικῶν συνεπείᾳ ὀξειῶν πολιτικῶν ἢ προσωπικῶν διαφορῶν, θὰ ἐπεθυμοῦμεν ὅμως ὅπως ἀπαγορευθῇ οὐχὶ «σχεδόν», ἀλλὰ παντελῶς καὶ κατ' ἀρχὴν τὸ γελοίως ἅμα καὶ τραγικῶς βάρβαρον τοῦτο ἔθιμον χρόνων σκοτεινῶν, καθ' ὃ ἀδιαμαρτυρήτως ὑπὸ προσχήματα ἀνάξια λογικῶν ἀνθρώπων καὶ προσβλητικὰ τῆς ἀξίας καὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἀνθρώπου τελεῖται τὸ ἔγκλημα τῆς ἀνθρωποκτονίας ὑπὸ τὰ ὄμματα κοινωνίας μὴ ἀποτελουμένης ἐξ ἀνθρωποφάγων.*

ΝΕΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΑΙ

[Ὁ «Ἐκκλησ. Κῆρυξ» ἀναφέρει μετὰ συντόμου κρίσεως πᾶν σύγγραμμα εἴτε μελέτημα ἐν περιοδικῷ ἢ φύλλῳ, τοῦ ὁποίου ἀντίτυπον ἀποστέλλεται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν αὐτοῦ].

Δημητρίου Σίμου Μπαλάνου, Καθηγητοῦ τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῷ προτύπῳ σχολείῳ τοῦ Διδασκαλείου τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ***Ἱερὰ Ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης*** πρὸς χρῆσιν τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ Παρθεναγωγείων. —*Ἀθῆναι* 1918.

Οὐκ ὀλίγα τὰ καινὰ φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ὑπὸ κρίσιν ἀρτίως ἐκδοθὲν ὑπὸ τὸν ἄνωθι τίτλον διδακτικὸν βιβλίον. Ἡ διαφορὰ αὐτοῦ πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε γενομένας ἐκδόσεις τοῦ μαθήματος τούτου καὶ ἐκ πρώτης ἀναγνώσεως εἶναι καταφανής: διαφορὰ ἐν σχέσει πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ πραγματικὸν περιεχόμενον, καὶ εἰς τὴν ἔκφρασιν καὶ διδακτικὴν μορφὴν καὶ κατεύθυνσιν αὐτοῦ. Ὁ συνάδελφος συγγραφεὺς ἀφίνει νὰ φαίνηται διὰ μέσου τῶν γραμμῶν τοῦ βιβλίου του, ὅτι φωτεινή τις ἀντίληψις ἐμπνέει τὰς σκέψεις αὐτοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἐν λόγῳ μαθήματος καὶ γαλουχεῖ ἐν ταὐτῷ τὸν θρησκευτικὸν καὶ θεολογικὸν αὐτοῦ κόσμον. Ἀντιλαμβανόμενος τὴν κάκωσιν τῆς μαθητικῆς γενεᾶς, ὡς ἄλλοτε ὁ Μωϋσῆς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τολμᾷ ὁ συγγραφεὺς ὑπὲρ αὐτῆς νὰ ἐκπηδήσῃ τῆς κοινῆς καὶ τετριμμένης, ὅσον καὶ στερεοτύπου, ὁδοῦ καὶ ἐπιζητεῖ τὴν προβολὴν τῶν γεγονότων κατὰ τὸν σημερινὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐκφράζεσθαι καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι, ἀφορῶν πάντοτε εἰς τὸν ἐν ἐπιγνώσει καὶ ἀρτιώτερον καταρτισμὸν τῶν χριστιανῶν τῆς αὔριον. Τὸ πνεῦμα τοῦτο τοῦ συναδέλφου συγγραφέως ἐκάλεσεν ἡμᾶς εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἔργου του.

* *
*

Ἤδη τὴν προσοχὴν τοῦ μελετητοῦ ἑλκύει τὸ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καινότροπον τῆς ἐκλογῆς τῆς διδακτέας ὕλης τοῦ ὑπὸ κρίσιν μαθήματος. Ὁ συνάδελφος συγγραφεὺς ἀντιπαρέρχεται μὲν γενικώτερον τὰ περὶ δημιουργίας τοῦ

κόσμου, πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παρασιωπᾷ τὰ τῆς ἀδελφοκτονίας τοῦ Κάϊν, τὴν θυσίαν τοῦ Ἰσαάκ, τὸν γάμον τοῦ Ἰακὼβ καὶ πολλὰ ἄλλα, ἀλλὰ καὶ μερικώτερον ἐν τῇ πραγματεύσει τῆς ἤδη ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγείσης ὕλης ἀντιπαρέρχεται πάλιν ἢ παρασιωπᾷ λεπτομερείας χρονολογικάς, τοπολογικάς, γενεαλογικάς, βιοτικάς, συνδεομένας πάσας πρὸς τὰ ἐν τῷ μαθήματι ἀπαντῶντα πρόσωπα καὶ πράγματα. Εἰς τὰς ἐγχειρήσεις ταύτας προβαίνει ὁ συγγραφεὺς εὐσυνειδήτως καὶ ἀπὸ ἀρχῶν, τόσο θρησκευτικῶν καὶ θεολογικῶν, ὅσο καὶ παιδαγωγικῶν. Ὁ κ. Μπαλᾶνος φρονεῖ ὅτι: δὲν πρέπει νὰ συγχέηται ἡ ἱστορία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Ἱερὰν ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· συνεπῶς τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ἄμεσος ἀπαίτησις εἶνε, κατὰ τὸν συγγραφέα, νὰ ἐκλέγηται πρὸς διδασκαλίαν ὡς κεφάλαιον τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας τῆς Π. Δ. ἐκείνη μόνον ἡ ὕλη, ἥτις ἔχει σχέσιν *πρὸς τὴν Διαθήκην* καὶ ὁδηγεῖ πρὸς κατανόησιν τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως. Καὶ ἐκ ταύτης δὲ πάλιν τῆς ἐκλεγείσης ὕλης, ἱστορημάτων προσώπων καὶ πραγμάτων, φρονεῖ ἐπίσης ὁ συγγραφεύς, ὅτι πρέπει να ἐκκόπτηται ἡ λεπτομέρεια περὶ πᾶν τρωτὸν σημεῖον τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν μορφῶν, αἵτινες, κατὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ, ἔπρεπε νὰ ἔμενον εἰς τοὺς τροφίμους ὑποδειγματικαὶ καὶ ἀπηλλαγμέναι παντὸς ῥύπου, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὁ παῖς θὰ συνήθιζεν εἰς τὴν ἰδέαν, ὅτι καὶ τὰ ἱερώτερα πρόσωπα διέπραττον παρεκτροπὰς καὶ ἐγκλήματα, καὶ λαμβάνει ἀσυναισθήτως, λέγει ὁ συγγραφεύς, τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ κακὸν εἶναί τι ἀναπόφευκτον, διότι δὲν δύναται νὰ φιλοσοφήσῃ καὶ νὰ σκεφθῇ περὶ βαθμιαίας προόδου τῆς θείας Ἀποκαλύψεως καὶ τῆς ἠθικότητος. Ὁ συγγραφεὺς ἐνισχύει ἑαυτὸν ἐν τοῖς φρονήμασι τούτοις λαμβάνων ὑπ' ὄψιν καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ ἠθικὰ συμπεράσματα, ἅτινα, ἐκ τῆς ἀδιακρίτως καὶ παρὰ τὰς ἄνωθι ἀπαιτήσεις προσφερομένης διδακτέας ὕλης, θὰ ἠδύνατο νὰ μαιεύσῃ αἰρόμενος ὑπεράνω τῶν μεθοδικῶν τεχνοτροπιῶν μαθητὴς εὐφυολόγος καὶ σοφιστικός. Ἐπὶ πᾶσι δὲ πείθει τὸν συγγραφέα νὰ τέμῃ τὴν ἣν ἔτεμεν ὁδὸν μάλιστα περὶ γεωλογικὰς καὶ φυσιολογικὰς γνώσεις, καθ' ὅσον ἐνῷ, ὡς λέγει, δὲν ἀνήκει ἡ ὕλη αὐτὴ εἰς τὴν σφαῖραν τῶν θρησκευτικῶν, ἀντιτίθεται ἐξ ἄλλου καὶ εἰς βέβαια πορίσματα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὡς οὖσα στοιχεῖον ἀνθρώπινον ἄσχετον πρὸς τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν καὶ ἁπλούστατα παραστατικὸν τῶν ἀντιλήψεων τῆς τότε ἐποχῆς*).

Ἡ εὐστοχία καὶ ἡ διαύγεια τῶν ἀντιλήψεων τούτων τοῦ συγγραφέως εἶναι ἀναμφισβήτητος. Ἀμφισβητήσιμον ὅμως εἶναι τοῦτο: κατὰ πόσον ὁ συγγραφεὺς ἀνταπεκρίθη πλήρως καὶ τελείως πρὸς αὐτάς. Ὁ κ. Μπαλᾶνος ἐκλέγει πραγματικῶς ὕλην, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἀπαραίτητον κεφάλαιον τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας τῆς Π. Δ. Ἀλλ' ἡ ὕλη αὕτη μένει, καθ' ἡμᾶς, αὐτὸ δὴ τοῦτο ὕλη πρὸς συγγραφήν, πόρρω ἀπέχει ὅμως τῆς ὀρθῆς χρησιμοποιήσεως. Ὡς καὶ ὁ συγγραφεὺς ἔθηκεν ὡς ἀρχήν του, ἡ ὕλη αὕτη πρέπει νὰ ἐναρμονίζηται πρὸς τὴν Διαθήκην καὶ εἰδικώτερον νὰ προσανατολίζῃ εἰς τὴν ἐν Χριστῷ Ἀποκάλυψιν. Ἐν τῷ ὑπὸ μελέτην ἔργῳ τοῦ συγγραφέως δὲν ἀναδεικνύεται ἐν πρώτοις αὐτὴ αὕτη ἡ Διαθήκη, δὲν ἀναφαίνεται ἡ πρὸ Χριστοῦ Ἀποκάλυψις. Ἀναγινώσκων τις τὸ βιβλίον οὐδαμῶς ἀνευρίσκει τὴν ἔκφρασιν καὶ πρόοδον τῆς θείας Ἀποκαλύψεως·

---

*) Πρβλ. ***Ζ. Δ. Ζαμάνη***, Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιθεώρησις τόμ. Α', τεῦχ. Α' σ. 5. 6.—Ἀθῆναι 1917.

ναγινώσκει ἁπλούστατα καὶ πάλιν στοιχεῖα Πολιτικῆς ἱστορίας τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ιοῦ. Καὶ εἶναι μὲν ἀναντίρρητον ὅτι ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ χρησιμοποιηθῇ ἱστοκὴ ὕλη ἐν τῇ πραγματεύσει τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης, καθόσον ι τοῦ βίου τοῦ λαοῦ τούτου ἐκφράζεται ἡ θεία Ἀποκάλυψις, ἀλλ' ἐν τούτῳ ιριβῶς ἔγκειται: ἡ ἱστορικὴ ὕλη θὰ εἶνε ὥς τι σωματικόν, ὑπεράνω ὅμως αὐ-ς καὶ δι' αὐτῆς θὰ κυριαρχῇ καὶ θὰ φαίνηται τὸ θεῖον στοιχεῖον, τὸ ἀπὸ εοῦ, ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, αὐτὴ ἡ Ἀποκάλυψις. οία δὲ εἶνε αὕτη; Ἡ Καινὴ Διαθήκη πανταχοῦ δεικνύει ἡμῖν τὸ ἀπὸ Θεοῦ οιχεῖον, τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν τῆς Π. Διαθήκης: εἶναι ὁ νόμος καὶ οἱ Προῆται καὶ πρὸ αὐτῶν αἱ πρὸς τοὺς Πατριάρχας Ἐπαγγελίαι. Περὶ τὰ τρία ῦτα στάδια ἔπρεπε νὰ ἁρμολογῶνται καὶ νὰ στρέφωνται πᾶσαι αἱ παρεχόμει γνώσεις τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης. Μάλιστα νὰ διαζωγραφῆται αἰτιώδης σχέσις τῶν σταδίων τούτων τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἐν τοιαύτῃ περιώσει θὰ ἐδιδάσκομεν πραγματικῶς ἱερὰν ἱστορίαν γραφομένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ι ἀνεγινώσκομεν τὴν θείαν βουλὴν τοῦ Θεοῦ καὶ φυσικῶς θὰ κατελήγομεν εἰς ν προσδοκίαν τῆς ἐν Χριστῷ Ἀποκαλύψεως. Διότι, ὡς ἔχει ἡ ἐκλεγεῖσα ὕλη τῷ ἔργῳ τοῦ κ. Μπαλάνου, δύναται μὲν νὰ χρησιμεύῃ ὡς στοιχειώδης φιλογικὴ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην οὐχὶ ὅμως ὡς οὐσιώδης προϋπόθεσις ὶ πολλῷ μᾶλλον ὡς ἀγωγὸς πρὸς αὐτήν. Ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς ὡς παιδαγοῦ εἰς Χριστὸν δὲν ἐξαίρεται. Τὰ πράγματα δὲν παρουσιάζονται ὡς σκιὰ ν μελλόντων ἀγαθῶν, τῆς Μεσσιακῆς ἐποχῆς. Ἡ δὲ τάσις τοῦ συγγραως, ὅπως συγκαλύπτῃ καὶ συσκιάζῃ τὴν παράστασιν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς αφθορᾶς, δὲν δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκην προσδοκίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ συγγραφεὺς προλαμβάνει ἤδη νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ τρόφιμος ν δύναται νὰ φιλοσοφήσῃ καὶ νὰ σκεφθῇ περὶ βαθμιαίας προόδου τῆς ίας Ἀποκαλύψεως καὶ τῆς ἠθικότητος, ἀλλὰ τοῦτο, φρονοῦμεν, εἶνε ζήτημα ξιᾶς μεθοδικῆς ἐπεξεργασίας. Ἄλλως τε αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς λέγει ἐν τῷ ομνημονευθέντι ἄρθρῳ του, ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς Π. Διαθήκης εἶναι καὶ αὐτοὶ θρωποι μὲ ὅλας τὰς ἀτελείας καὶ ὅλας τὰς ἐλλείψεις τῆς ἐποχῆς. Τοῦ πράγτος τονιζομένου καταλλήλως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, οὐδεὶς μαθητὴς θὰ παραξεύετε διὰ τὰς ἀνθρωπίνας ἀτελείας, τοὐναντίον μάλιστα θὰ ὡδηγεῖτο νὰ ἐνίδῃ ν σκληροκαρδίαν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις λαὸς ἐπὶ τέλους περιέπιπτεν εἰς ιὰν καὶ πρωτύπωσιν τοῦ νέου Ἰσραήλ. Ὑπὸ τοιοῦτο πνεῦμα δὲν θὰ ἦσαν ἀπορψιμα τὰ περὶ ἀδελφοκτονίας τοῦ Κάϊν, θυσίας τοῦ Ἰσαάκ, ἐξαιρομένης τῆς στεως τοῦ Ἀβραάμ, ὁ γάμος τοῦ Ἰακὼβ καί τινα ἄλλα. Νομίζω δὲ ὅτι ἐν τῷ ιμελῶς ἐκσυρίττειν τὰς ἀτελείας τῆς κοινωνίας καὶ τῶν σπουδαζομένων προπων καὶ προβάλλειν τὰς μορφὰς αὐτῶν περὶ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀναμαρτήτου ἴσως άρχει ὁ κίνδυνος μονομεροῦς μορφώσεως τῆς ἠθικῆς κρίσεως καὶ ἀδοκίμου παιδαγωγήσεως τῆς βουλήσεως, δεδομένου ὄντος, ὅτι αἱ ἀνθρώπιναι ἀτέλειαι νταχοῦ καὶ πάντοτε εἶναι αἱ αὐταί. Δὲν εἶνε σωτήριον νὰ ἔχῃ μορφώσῃ ὁ ἰς προσηκόντως ἐν τῷ σχολείῳ συνείδησιν ἀπέναντι αὐτῶν;

Ἂν αἱ σκέψεις ἡμῶν εὐστοχοῦσι προκειμένου περὶ χρησιμοποιήσεως τῆς ἤδη λεγείσης ὕλης τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας τῆς Π. Διαθήκης, θὰ εἴχομεν τοιαύτην ὰ ἁρμολόγησιν: ἀφ' ἑνός, θεωρουμένου ὡς κέντρου τῆς βαρύτητος ἐν τῇ ρόδῳ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως τῆς Π. Δ. τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, θὰ εἴχον ὡς πρὸ τοῦ Νόμου ἐποχήν, τὴν τοῦ ἀγράφου Νόμου, τῶν ἐπαγγελιῶν

πρὸς τοὺς Π/χας, ἀναδεικνυομένων ἔπειτα τῶν συνθηκῶν τῆς ἀνάγκης τοῦ ν παραδώσῃ γραπτῶς ἤδη τὸν Νόμον ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Μωϋσέως· ἔπειτα ἐποχὴ τῶν ἐπὶ τοῦ Νόμου Πατέρων μετὰ καταδείξεως τῆς ἀνάγκης τῆς ἐλεύσεως το Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἕνεκα τῆς σκληροκαρδίας αὐτῶν καὶ τῶν συχνῶν παραβάσεω τῶν Ἰουδαίων, ἣν ἀνάγκην διαγιγνώσκουσι καὶ κηρύσσουσιν οἱ Προφῆται, οἵτ νες καὶ προπαρασκευάζουσιν ὡς ἀληθεῖς παιδαγωγοὶ εἰς Χριστὸν καὶ κατ τοῦτο δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀποτελοῦντες νέαν ἐποχήν. Ἐξ ἄλλου νὰ θεω ρηθῶσιν ἀποτελοῦντες νέαν ἐποχήν. Ἐξ ἄλλου νὰ μὴ παραβλέπωνται καὶ ο εὐκαιρίαι πρὸς προσανατόλισιν μαλλον συγκεκριμένην ἀπὸ τοῦ πρωτευαγγελίο μέχρι τῆς ὑψώσεως τοῦ ὄφεως ἐν τῇ ἐρήμῳ. Περὶ δὲ τῶν Προφητῶν ἐννοεῖτα ὅτι ὁ λόγος πρέπει νὰ εἶνε ἐκτενέστερος προσφερομένων καὶ αὐτῶν τούτων τῶ Μεσσιακῶν Προφητειῶν καὶ σκιαγραφίας τῆς ἠθικῆς καταστάσεως καὶ διδακτ κῆς ἐνεργείας τῶν Προφητῶν. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ἡ θρησκευτικότης τῆ παραστάσεως καὶ πλοκῆς τῶν πραγμάτων νὰ εἶναι ζῶσα καὶ καταφανής. Ὁ συγγραφεὺς ἀποκρούει τὸ ὑπερφυσικόν, τὸ μυστηριῶδες, καὶ ὑπὸ γενικὰς κα ἀορίστους ἐκφράσεις πεζοποιεῖ τὰ πράγματα καί, θέτων αὐτὰ ὑπὸ ὀρθολογίζοι σάν τινα παγερὰν ὄψιν, δὲν θερμαίνει τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα.

Τὴν ὕλην αὐτοῦ δεξιῶς κατορθοῖ ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐπαλλήλως κατὰ τὴ ἐξέλιξιν τῶν πραγμάτων νὰ διατάξῃ καὶ νὰ περιλάβῃ εὐσυνόπτως ἐν 47 κεφα λαίοις, ἀνταποκρινόμενον κατὰ τοῦτο εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀναγκαιοῦντος πρὸ μεθοδικὴν ἐπεξεργασίαν χρόνου. Τοῦτο μόνον θὰ ἦτο μεμπτὸν σημεῖον τοῦ συγ γραφέως, ὅτι βαθύτερον ἐνέπηξε τὴν ἀνατόμον κριτικήν του μάχαιραν καὶ ἐξέ κοψε καὶ ἱκανά, οἷα περὶ Προφητῶν, περὶ Νόμου ἠθικοῦ καὶ τελετουργικοῦ ἅτινα ἐκτενέστερον, φρονοῦμεν, θὰ ἔπρεπε νὰ πραγματευθῇ. Ἡ διαίρεσις τῆ ὕλης εἰς 6 ἐποχάς: α΄ Ἡ πρὸ τῶν Πατριαρχῶν Ἱστορία· β΄ οἱ Πατριάρχα γ΄ Ἐποχὴ Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ Ναυῆ· δ΄ ἐποχὴ Κριτῶν· ε΄ οἱ Βασιλεῖς καὶ ἱστορία τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τοῦ βασιλείου μέχρι τῆς ὑποταγῆ αὐτῶν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, εἶναι διαίρεσις ἁρμόζουσα ἀπὸ ἱστορικο-πολιτικῆ ἀπόψεως. Ἐνῷ ἐξελέγη ὕλη θρησκευτικὴ ἢ ὡς θρησκευτικωτέρα, τίθενται κε φαλαὶ αὐτῆς οὐχὶ τόσο οὐδὲ πλήρως παραστατικαὶ τῆς Ἱστορίας τῆς ἐν τῇ Π Διαθήκῃ ἀποκαλύψεως. Τρεῖς μόναι περίοδοι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διακριθῶσ ἡ πρὸ τοῦ Νόμου Ἱ. Ἱστορία· ἡ ἐπὶ Νόμου· ἡ μετὰ Νόμον. Θὰ ἦτο καὶ πρ κτικωτέρα καὶ συμφωνοτέρα πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς Διαθήκης. Πᾶσα ἄλλ ὑποδιαίρεσις ὑπὸ ταύτας καὶ ὡς ὑποτελὴς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπαχθῇ *).

---

*) Τὰ περὶ Δημιουργίας, πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου, πτώσεως, κατακλυσμο δύναταί τις νὰ πραγματευθῇ προσηκόντως ἐν τῷ περὶ Μωϋσέως κεφαλαίῳ.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ: Ἀθηνῶν δρχ. 10, Ἐπαρχιῶν δρχ. 12, Ἐξωτερικοῦ δρχ. 15. Ἕκαστον τεῦχος δρχ. 0.35.

Γραφεῖα ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Ἀθηνῶν. Διευθυντὴς ΧΑΡΙΛ. Ι. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ